

УДК 339.9

Кожухова Т. В.,
д-р екон. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: kozhuhova@donnuet.edu.ua

Чепурнова А. В.,
студентка

e-mail: chepurnova@donnuet.edu.ua

НОРВЕЗЬКА ОФІЦІЙНА ДОПОМОГА РОЗВИТКУ: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

UDC 339.9

Kozhukhova T. V.,
Grand PhD in Economic
sciences,
Associate Professor
Chepurnova A. V.,
Student

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: kozhuhova@donnuet.edu.ua

e-mail: chepurnova@donnuet.edu.ua

NORWEGIAN OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE: WAYS OF EFFICIENCY INCREASING

***Мета.** Мета статті полягає у дослідженні стану норвезької офіційної допомоги розвитку країнам, що розвиваються, та визначенні напрямів підвищення її ефективності.*

***Методи.** У процесі дослідження використано загальнонаукові та специфічні методи пізнання: методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції (для вивчення політики Норвегії у сфері надання офіційної допомоги розвитку), методи економіко-статистичного та порівняльного аналізу (для аналізу надання Норвегією допомоги країнам, що розвиваються), абстрактно-логічний метод (формулювання висновків).*

***Результати.** За результатами проведеного дослідження встановлено особливості політики та тенденції надання Норвегією офіційної допомоги розвитку країнам, що розвиваються. Розглянуто організаційну структуру з надання допомоги Норвегією. Визначено пріоритетні сектори, до яких Норвегія спрямовує допомогу (освіта, гуманітарна допомога, здоров'я, розвиток приватного сектору, клімат, навколишнє середовище, енергетика). Установлено, що пріоритетними регіонами у наданні допомоги для Норвегії є Африка та Азія. Визначено топ-5 країн-реципієнтів норвезької офіційної допомоги розвитку. Розроблено модель надання офіційної допомоги розвитку Норвегією країнам, що розвиваються. Запропоновано основні напрями підвищення ефективності допомоги (розроблення чітких стратегій для прийняття двосторонніх рішень у сфері надання офіційної допомоги розвитку, зменшення фрагментації допомоги, скорочення обсягів допомоги, що виділяється на фінансування розвитку країн з доходом нижче середнього, припинення допомоги країнам з доходом вище середнього, збільшення допомоги найменш розвиненим країнам та країнам з низьким доходом).*

***Ключові слова:** офіційна допомога розвитку, країни, що розвиваються, країни-донори, країни-реципієнти, країни-члени КСР ОЕСР*

Постановка проблеми. Важливу роль у фінансуванні програм сталого розвитку країн, що розвиваються, відіграє Комітет сприяння розвитку Організації економічного співробітництва і розвитку (КСР ОЕСР), місія якого полягає в просуванні політики,

© Т. В. Кожухова, А. В. Чепурнова, 2018

орієнтованої на економічне зростання та соціальний добробут людей в усьому світі. 1970 року Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято цільовий показник офіційної допомоги розвитку (ОДР) на рівні 0,7 % ВНД розвинених країн. Зобов'язання щодо виділення ОДР країнам, що розвиваються, були підтверджені багатьма розвинутими країнами. За визначенням КСР ОЕСР, ОДР охоплює потоки, спрямовані до країн, включених до переліку реципієнтів ОДР, і до багатосторонніх установ, та які надаються офіційними установами на сприяння економічному розвитку і підвищенню добробуту країн, що розвиваються. ОДР має пільговий характер, який визначається наявністю у допомозі грант-елемента в розмірі не менше 25 % [1].

Незважаючи на значні обсяги ОДР, що спрямовуються до найменш розвинених країн і країн з низьким і середнім рівнем доходу протягом майже 60-ти років, рівень розвитку цих країн й наразі залишається вкрай низьким. Отже, актуальними є питання ефективного розподілу та надання ОДР країнам, що потребують найбільшого фінансування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальні питання ефективності ОДР, спрямованої на розвиток країн, що розвиваються, розглядалися такими науковцями, як Дж. Сакс (J. Sachs) [2], У. Істерлі (W. Easterly) [3], К. Бьорнсайд (C. Burnside), Д. Доллар (D. Dollar) [4], С. Ределет (S Radelet), М. Клеменс (M. Clemens) і Р. Бхавнані (R. Bhavnani) [5]. Поряд з цим необхідним є більш детальний аналіз управління ОДР країнами-донорами на національному рівні, дослідження особливостей надання допомоги в розрізі окремих країн-донорів і визначення напрямів підвищення її ефективності.

Метою статті є дослідження стану норвезької офіційної допомоги розвитку країнам, що розвиваються, та визначення напрямів підвищення її ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Норвегія є країною-лідером серед країн-членів КСР ОЕСР, оскільки виконує усі зобов'язання з надання ОДР: входить до десяти найбільших донорів КСР ОЕСР, до яких належать США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія, Швеція, Нідерланди, Австралія, Канада; надає ОДР на рівні 1 % ВНД (при встановленому цільовому показнику 0,7 % ВНД); надає незв'язану допомогу країнам-реципієнтам на рівні 100 % [6]. За період 1960–2016 рр. обсяги надання допомоги Норвегією зросли з 0,07 млрд. дол. США до 4,61 млрд. дол. США [6].

На відміну від інших країн-членів КСР ОЕСР, для яких політика у сфері розподілу та надання ОДР здебільшого супроводжується комерційними та політичними вигодами, Норвегія, як і всі країни Скандинавії, має переважно альтруїстичні мотиви: допомога є способом популяризації моделі розвитку, а високі показники ОДР — важливим компонентом іміджу даних країн та зовнішньої політики, заснованої на принципах моральності, так званого «гуманітарного інтернаціоналізму» [7, с. 144].

За індексом людського розвитку Норвегія стабільно займає лідерські позиції (2000 р. — 2-е місце, 2015 р. — 1-е місце) [8]. У 2016 р. згідно з річним рейтингом інституту LEGATUM Норвегія вшосте була названа країною з найвищим добробутом з 142 країн світу (3-є місце за економічним розвитком, 5-е — за рівнем охорони здоров'я та освіти, 7-е — за розвитком інститутів влади та 2-е — за особистою свободою) [9]. Чистий сімейний скоригований дохід після сплати податків на душу населення в Норвегії в середньому становить 35739 доларів США в рік, що перевищує середній показник по ОЕСР (30563 дол. США в рік). Необхідно відзначити також, що значну різницю в доходах між найбагатшими і найбіднішими верствами населення — дохід 20 % найбільш забезпеченої частини суспільства майже в чотири рази перевищує дохід 20 % найбідніших її представників [10]. Отже, маючи достатні можливості для надання ОДР, Норвегія виділяє значну частину свого ВВП на розвиток бідних країн.

Дослідження особливостей норвезької офіційної допомоги розвитку та визначення напрямів підвищення її ефективності потребує проведення аналізу, що передбачає такі етапи:

1) аналіз управління норвезькою ОДР на національному рівні; 2) аналіз показників надання Норвегією офіційної допомоги розвитку (за обсягами, секторами, групами країн-реципієнтів).

Аналіз управління ОДР Норвегії на національному рівні. Ключову роль у сфері надання ОДР здійснює Міністерство закордонних справ Норвегії (МЗС), у рамках якого створено декілька департаментів (рис. 1). Так, Департамент регіональних справ керує двосторонньою співпрацею в галузі розвитку. Департамент економічних відносин та розвитку відповідає за політику розвитку, клімат та навколишнє середовище, а також багатосторонні банки розвитку. Департамент з питань ООН та гуманітарних питань відповідає за багатостороннє співробітництво з агенціями ООН, гуманітарними справами та глобальними ініціативами [11].

Найважливішу роль у розробці політики, визначенні пріоритетів та їх впровадженні відіграють два головних агентства МЗС Норвегії:

Агентство з розвитку співробітництва Норвегії (Norad) — відповідає за надання консультацій та забезпечення якості МЗС та посольства Норвегії, проведення незалежних оцінок, встановлення довгострокової співпраці з метою розвитку, управління коштами на основі стратегічних напрямів, прийнятих МЗС, впровадження глобальної політики в галузі охорони здоров'я та освіти. Norad здійснює грантове фінансування

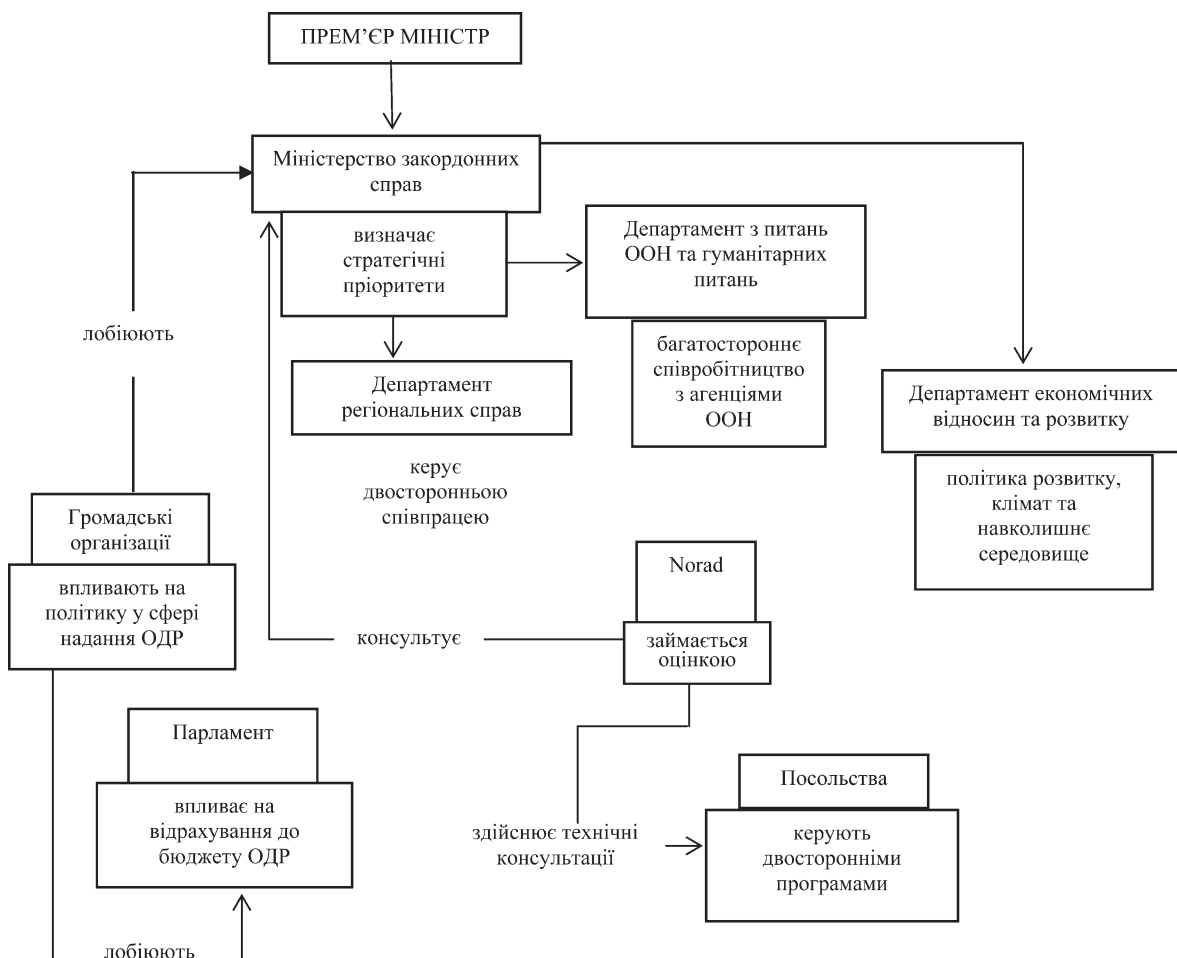

Рисунок 1 — Схема управління ОДР Норвегії на національному рівні (розроблено авторами за даними [11])

організацій, які працюють у найбільш розвинутих країнах у таких сферах, як громадянське суспільство, дослідження, вища освіта та промисловість (найбільші грантові програми охоплюють Фонди з забезпечення прав жінок 2018–2020; Норвезьке фінансування клімату та лісів в напрямку громадянського суспільства 2016–2020; NORHED (Норвезька програма розвитку потенціалу в сфері вищої освіти та досліджень з метою розвитку); EnPe (Норвезька програма розвитку потенціалу у сфері вищої освіти та досліджень з метою розвитку у сфері енергетики та нафти) 2013–2019 [12];

Норвезький інвестиційний фонд для країн, що розвиваються (Norfund) — підтримує діяльність приватного сектору в країнах, що розвиваються, і зосереджується на поновлюваних джерелах енергії, сільському господарстві та фінансових установах. Norfund є зростаючим каналом, через який Норвегія сприяє сталому зростанню в країнах, що розвиваються.

У рамках норвезького парламенту за політику розвитку відповідає Комітет закордонних справ та оборони, основна роль якого полягає у перевірці діяльності уряду та підготовці рекомендацій щодо законопроектів у сфері розвитку. Норвезькі громадські організації та релігійні організації також відіграють важливу роль у політиці розвитку. У країнах з режимами, що відзначаються дискримінацією, норвезький уряд віддає перевагу співпраці з громадськими організаціями [11].

Незважаючи на наявність досконалої структури управління допомогою на національному рівні, у Норвегії відсутні розроблені на декілька років стратегії надання ОДР. Поряд з цим, слід наголосити, що пріоритети та напрями діяльності Норвегії у сфері сталого розвитку, державні заходи у сфері надання ОДР на певний період визначаються МЗС Норвегії в окремих звітах («white papers»). Так, згідно зі звітом «Спільна відповідальність за спільне майбутнє — Цілі сталого розвитку та політика розвитку Норвегії» (2017 р.) урядом визначено п'ять пріоритетів норвезької співпраці в сфері надання ОДР, відображені в бюджеті 2018 р.: освіта; гуманітарна допомога; здоров'я; розвиток приватного сектору; клімат, навколишнє середовище, енергетика. Найбільшими секторами двостороннього фінансування, що надається Норвегією країнам, що розвиваються, є захист навколишнього середовища та гуманітарна допомога.

Аналіз показників надання ОДР Норвегією (за обсягами, секторами, групами країн-реципієнтів). За період 2000–2016 рр. обсяг наданої Норвегією ОДР збільшився у 2,1 раза та становив 56589,5 млн. дол. США (рис. 2). Частка наданої ОДР відносно ВВП Норвегії протягом зазначеного періоду збільшилась майже в 1,5 раза з 0,76 % до 1,12 %. Така тенденція пояснюється узгодженою підтримкою надання ОДР усіма партіями Норвегії, зокрема, Консервативною, Ліберальною, Християнсько-демократичною, Партією прогресу [11].

Як свідчать дані рис. 3, найбільші обсяги з бюджету ОДР Норвегії у 2000–2016 рр. було виділено до соціального сектору — 17209,7 млн. дол. США (при цьому за 17 років обсяги наданої допомоги зросли у 2,1 раза). Друге місце посідає мультисектор, до якого, зокрема, входить сектор захисту навколишнього середовища: обсяг ОДР становив 5553,8 млн. дол. США (відбулося зростання у 7,6 раза). На третьому місці — гуманітарна допомога, обсяг якої становив 4864,1 млн. дол. США (зростання у 2,8 раза). До економічного сектору країн, що розвиваються, надійшло 3984,3 млн. дол. США (обсяги наданої допомоги зросли у 1,8 раза).

За даними рис. 4 видно, що найбільша частка норвезької двосторонньої офіційної допомоги розвитку (54,5 %) протягом 2000–2016 рр. була спрямована до найменш розвинутих країн. Частка ОДР, виділена країнам з доходом нижче середнього, становила 22,6 %, вище середнього — 20,4 %, з низьким доходом — 2,5 %. Зафіксовано тенденції збільшення частки допомоги країнам з рівнем доходу нижче середньо-

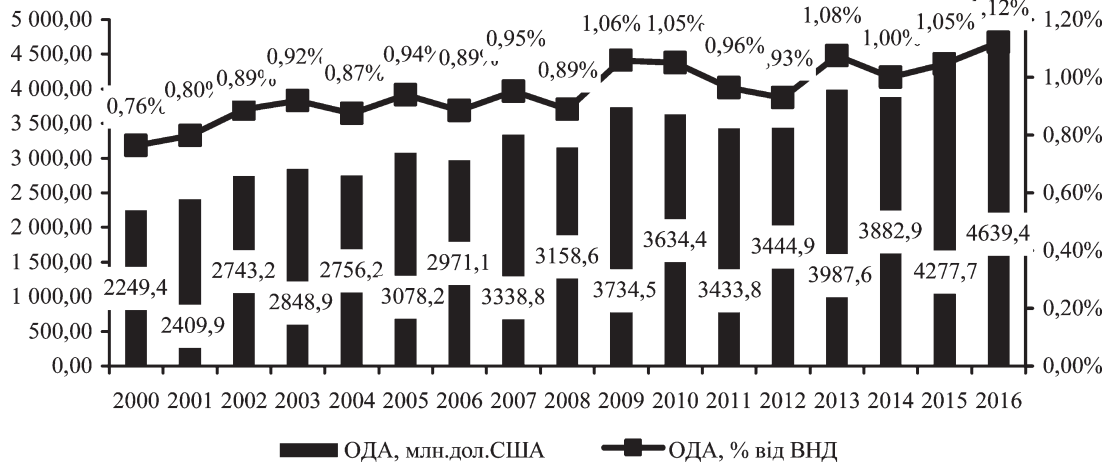

Рисунок 2 — Офіційна допомога розвитку, надана Норвегією країнам, що розвиваються (розроблено авторами за даними [1])

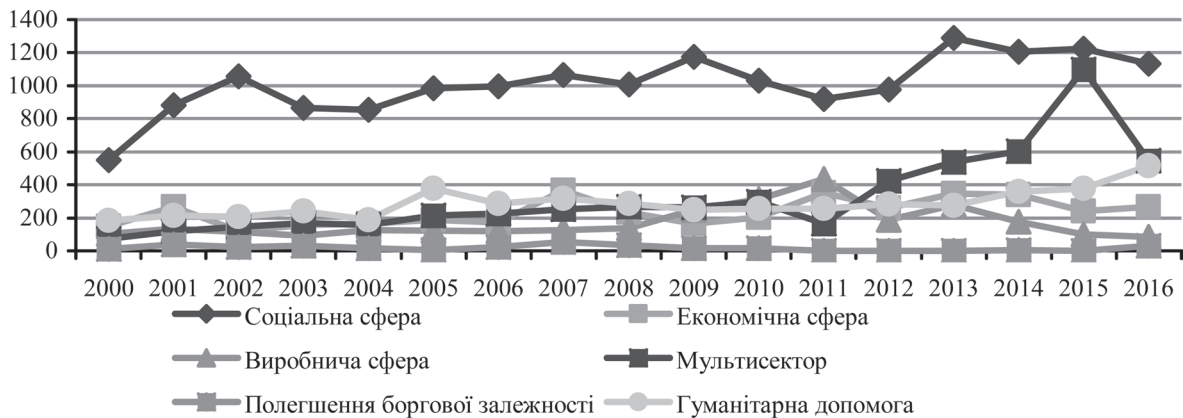

Рисунок 3 — Секторальна структура офіційної допомоги розвитку, надана Норвегією, млн. дол. США (розроблено авторами за даними [1])

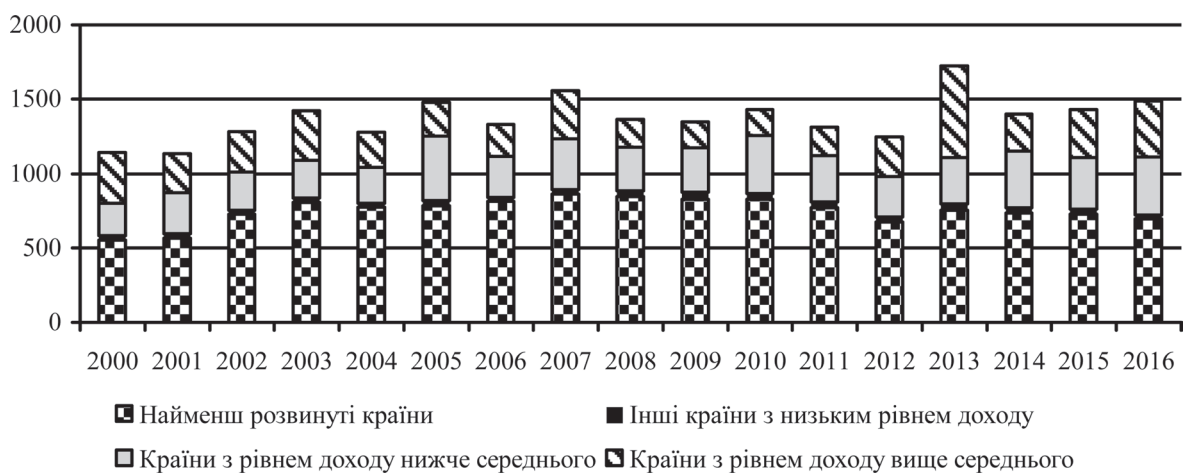

Рисунок 4 — Офіційна допомога розвитку, надана Норвегією за групами країн, млн. дол. США (розроблено авторами за даними [1])

го (з 19,14 % до 26,05 %), зменшення — найменш розвиненим країнам (з 48,46 % до 46,87 %), країнам з рівнем доходу нижче середнього (з 29,73 % до 25,46 %) та країнам з низьким рівнем доходу (з 2,67 % до 1,62 %).

Аналізуючи ОДР, надану Норвегією за регіонами, слід відзначити, що найбільша частка спрямовується до країн Африки (у середньому 46,6 %). Це пов'язано з тим,

що до пріоритетних країн у наданні допомоги Норвегія відносить найменш розвинені, найбільша кількість яких знаходиться саме у цьому регіоні. До африканських країн-реципієнтів допомоги належать 20 країн: Ангола, Бурунді, Ефіопія, Гана, Кенія, Ліберія, Мадагаскар, Малаві, Малі, Мозамбик, Нігерія, Сомалі, Південна Африка, Південний Судан, Судан, Танзанія, Демократична Республіка Конго, Уганда, Замбія, Зімбабве [12].

10-ти країнам Азії (Афганістан, Бангладеш, Китай, Індія, Індонезія, М'янма, Непал, Пакистан, Шрі Ланка, В'єтнам) Норвегія надає 33,5 % своєї ОДР [12]. До 3-х країн Америки (Бразилія, Гаїті, Нікарагуа) надійшло 11,9 % від загального обсягу наданої допомоги, до країн Європи — 7,9 %. Найменша частка була спрямована до країн Океанії — 0,1 % [12]. При цьому протягом 2000–2016 рр. спостерігається тенденція збільшення ОДР, наданої Норвегією країнам Азії (з 27,62 % до 43,69 %), Океанії (з 0,04 % до 0,09 %), Америки (з 7,96 % до 13,12 %). Поряд з цим встановлено тенденцію зменшення ОДР країнам Африки (з 45,34 % до 39,62 %) та Європи (з 19,05 % до 3,48 %).

Аналіз статистичних даних ОЕСР за 2000–2016 рр. дозволив визначити топ-5 реципієнтів норвезької ОДР: Афганістан, Танзанія, Бразилія, Мозамбик, Уганда (табл. 1).

Таблиця 1 — ТОП-5 країн-реципієнтів ОДР Норвегії у 2000–2016 рр.
(складено авторами за даними [6])

Місце	Країна	Регіон	Офіційна допомога розвитку							
			ОДР, надана у 2000 — 2016 рр.		Частка ОДР за секторами, % загального обсягу ОДР, наданого країні у 2016 р.					
			млн. дол. США	Частка в загальному обсязі ОДР, % загального обсягу	Надзвичайна допомога	Охорона здоров'я та соціальний захист	Освіта	Економічний розвиток	Управління	Охорона довкілля
1	Афганістан	Азія	1374	2,56	33	6	11	23	27	-
2	Танзанія	Африка	1356	2,52	3	8	10	21,1	23,5	34,4
3	Бразилія	Америка	1209	2,25	-	-	-	0,5	3,5	96
4	Мозамбик	Африка	1019	1,89	-	15	6	35	20	24
5	Уганда	Африка	869	1,62	6	4	17	10	19	44

Серед п'ятірки найбільших країн-реципієнтів ОДР Норвегії 4 країни належать до групи найменш розвинених (Афганістан, Танзанія, Мозамбик, Уганда). Як свідчать дані табл. 1, майже усі країни у 2016 р. отримали допомогу, спрямовану на розвиток сектору охорони здоров'я та соціального захисту, освіти, економічної сфери, управління та охорони навколишнього середовища. Найбільша частка ОДР виділена до сектору охорони довкілля усіх країн, крім Афганістану.

Необхідно відзначити, що Бразилія, яка посідає третє місце у рейтингу п'яти найбільших реципієнтів ОДР Норвегії, за оцінками Світового банку відноситься до категорії країн із рівнем доходу вище середнього. Станом на 2016 рік Бразилія посідає 7 місце у світі за розвитком економіки [12], у 2015 р. за Індексом людського розвитку посіла 79 місце [8]. Хоча надання ОДР Норвегією Бразилії розпочалося, порівняно з іншими реципієнтами допомоги, відносно нещодавно — у 2012 р., вона впевнено посідає перше місце у топ-10 країн-реципієнтів допомоги протягом 2012–2016 рр. Посилена увага Норвегії до Бразилії обумовлена тим, що пріоритетним напрямом у наданні ОДР Норвегією протягом останніх років визначено зберігання тропічних лісів. Основна мета цієї співпраці — підтримка управління природними ресурсами та охорони довкілля, партнерство для збереження тропічного лісу за підтримки Фонду Амазонки,

створеного Бразилією у 2008 р. (близько 30 % лісів, що залишилися в світі, знаходяться у цій країні) [12; 13]. Більше 25 млн. людей живуть у бразильській Амазонії, виживання багатьох з яких залежить від лісу.

Утім, незважаючи на визначені Урядом Норвегії позитивні результати надання ОДР на боротьбу з обезлісенням у Бразилії [14], частка лісів у Бразилії, як свідчать дані Світового банку, поступово зменшується: у 2000 р. вона становила 62,6 %, 2012 р. — 59,4 %, а у 2015 — 59,0 % [15]. Отже, зупинити загальну тенденцію до скорочення частки лісів Бразилії все ще не вдалося. Отже, виникає питання щодо ефективності наданої ОДР Норвегії.

Результати проведеного аналізу дозволяють визначити модель надання Норвегією ОДР країнам, що розвиваються (рис. 5).

Враховуючи результати аналізу надання Норвегією ОДР, напрями підвищення ефективності її допомоги країнам, що розвиваються, повинні охоплювати:

1. *Розроблення чітких стратегій для прийняття двосторонніх рішень у сфері надання ОДР.* Наявність стратегій надання допомоги країнам, що розвиваються, дозволить посилити передбачуваність співпраці щодо сприяння розвитку, зробити інформацію про співпрацю більш доступною, прогнозованою, своєчасною, що буде мати позитивний вплив на планування витрат країн-реципієнтів.

Для забезпечення більшої ефективності та формування чіткої структури надання ОДР переважна більшість країн-донорів розробляє стратегічні плани. Так, у США головним документом, який визначає напрями офіційної допомоги народам світу в США, є Закон «Про іноземну допомогу» (1961 р.) [17]. Основні принципи та пріоритети Японії у сфері надання ОДР зосереджені у Хартії співробітництва з метою розвитку «За мир, процвітання і краще майбутнє для всіх» (2015 р.) [18]. Головним документом для політики у сфері сталого розвитку Нідерландів є програма дій у сфері розвитку з чітким баченням та напрямом зовнішньої політики «A World to Gain: A New Agenda for Aid, Trade and Investment» (2013 р.) [19]. Нова стратегія надання допомоги Великою Британією «Допомога Великої Британії: прийняття глобальних викликів у національних інтересах» (2015 р.), узгоджує глобальні зусилля уряду з метою сприяння сталому розвитку та добробуту країн, що розвиваються.

2. *Зменшення фрагментації допомоги.* Зменшення Норвегією кількості країн-реципієнтів допомоги, яка наразі становить майже 40 країн, дозволить сконцентруватися на певних країнах і сферах та підвищити її ефективність в реалізації програм і проєктів, спрямованих на розвиток тих країн, які мають найбільші проблеми та потреби в фінансових ресурсах. Наприклад, у 2012 р. Нідерланди, визначивши пріоритетними сферами надання ОДР такі сфери, як безпека і правопорядок, продовольча безпека, забезпечення водопостачанням, репродуктивне здоров'я і права, скоротили перелік країн-реципієнтів двосторонньої ОДР з 33-х до 15-ти. Нідерланди встановили перелік країн, які потребують найбільшої уваги та допомоги, та віднесли до них 6 країн з групи найменш розвинених, 5 країн з групи нестабільних держав, 4 країни з групи країн з доходом нижче середнього, допомога яким буде поступово скорочуватися [20].

3. *Скорочення обсягів ОДР,* що виділяється на фінансування розвитку країн з доходом нижче середнього (Гана, Кенія, Нігерія, Індія, Індонезія, Пакистан, Шрі-Ланка, В'єтнам, Нікарагуа; припинення допомоги країнам з доходом вище середнього (Південна Африка, Китай, Бразилія); *збільшення допомоги* найменш розвиненим країнам та країнам з низьким доходом.

Висновки. Таким чином, дослідження політики Норвегії у сфері надання ОДР країнам, що розвиваються, дозволило встановити:

— відсутність розроблених стратегій надання допомоги на декілька років;

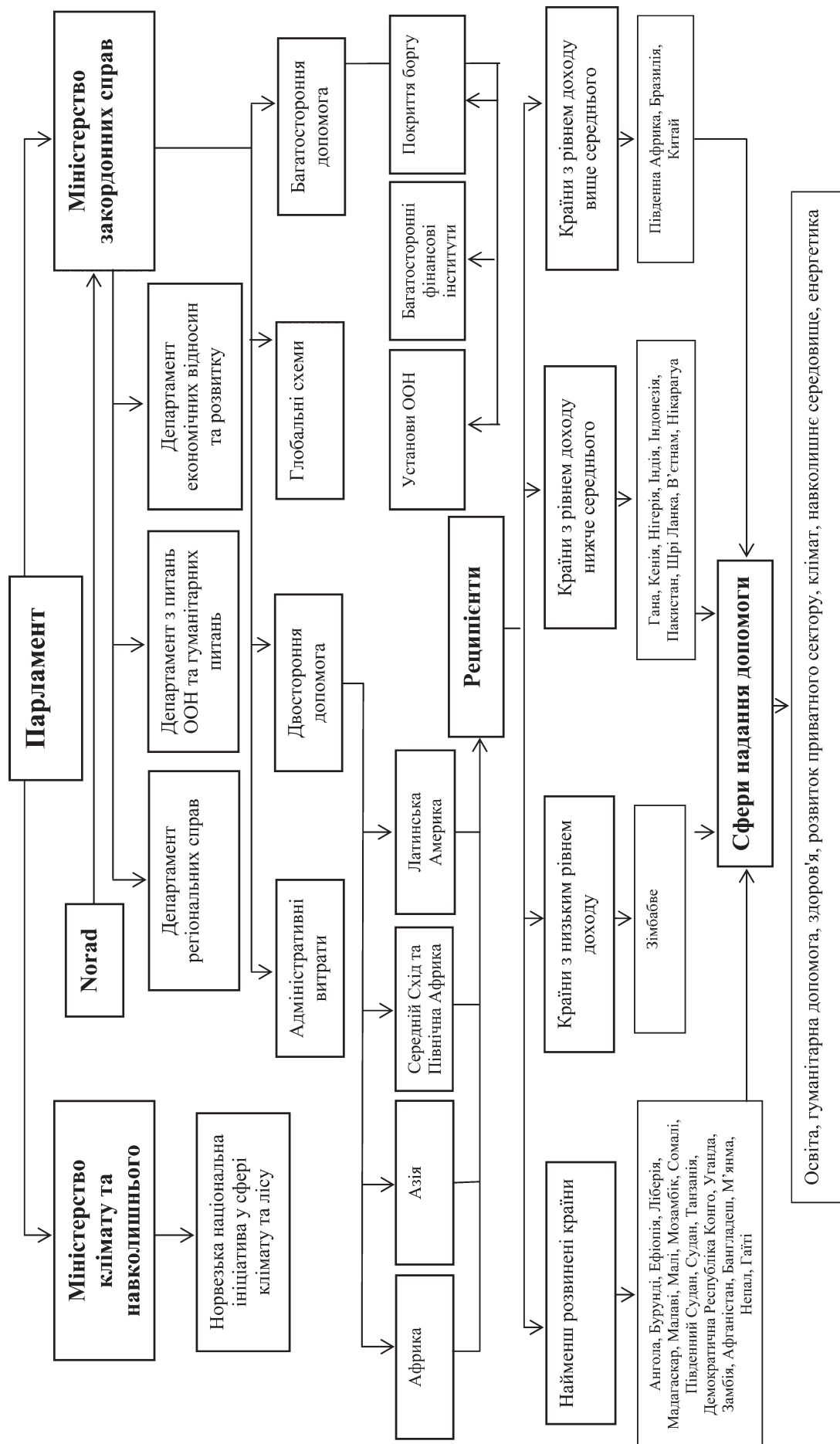

Рисунок 5 — Модель надання офіційної допомоги розвитку Норвегією країнам, що розвиваються (складено авторами за даними [11; 16])

— наявність організаційної структури з надання допомоги, до якої входять МЗС, департаменти МЗС, Міністерство клімату та навколишнього середовища, Агентство з розвитку співробітництва Норвегії (Norad);

— п'ять пріоритетів співпраці Норвегії в сфері надання офіційної допомоги розвитку на 2018 р. (освіта; гуманітарна допомога; здоров'я; розвиток приватного сектору; клімат, навколишнє середовище, енергетика);

— збільшення обсягів надання ОДР протягом 2000–2016 рр. у 2,1 раза;

— перевиконання зобов'язань з ОДР щодо виділення 0,7 % ВНД (збільшення цього показника з 0,76 % до 1,12 %);

— різноспрямованість тенденцій у наданні ОДР за секторами: збільшення ОДР, спрямованої на надання гуманітарної допомоги (майже у 3 рази), до соціального сектору (у 2 рази), економічного сектору (у 1,8 рази); зменшення — до виробничого сектору (у 1,2 рази);

— пріоритетність регіонів (Африка, частка ОДР до якої становила 46,6 %, та Азія, частка ОДР до якої становила 33,5 % відповідно);

— фрагментарність ОДР Норвегії (через велику кількість країн-реципієнтів допомоги (до 40 країн);

— пріоритетність груп країн-реципієнтів ОДР за рівнем доходу (найменш розвинуті та з низьким рівнем доходів (частка наданої допомоги — 62 %), з доходом нижче середнього (28 %), вище середнього (3 %);

— топ-5 країн-реципієнтів (Афганістан, Танзанія, Бразилія, Мозамбик, Уганда), до яких протягом 2000–2016 рр. спрямовано 11 % загального обсягу ОДР;

— мультивекторність тенденцій надання ОДР: збільшення частки допомоги країнам з рівнем доходу нижче середнього (з 19,14 % до 26,05 %), зменшення — найменш розвиненим країнам (з 48,46 % до 46,87 %), країнам з рівнем доходу нижче середнього (з 29,73 % до 25,46 %) та з низьким рівнем доходу (з 2,67 % до 1,62 %).

Враховуючи вищезазначене, напрями підвищення ефективності ОДР Норвегії повинні охоплювати розробку чітких стратегій для прийняття двосторонніх рішень у сфері надання ОДР, зменшення фрагментації допомоги, скорочення обсягів ОДР, що виділяється на фінансування розвитку країн з доходом нижче середнього, припинення допомоги країнам з доходом вище середнього, збільшення допомоги найменш розвиненим країнам та країнам з низьким доходом.

Список літератури / References

1. OECD. Stat. — Available at: <http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistancedefinitionandcoverage.htm>.
2. Sachs, J. (2005). *The End of Poverty: Economic Possibilities for Our Time* (Penguin USA).
3. Easterly, W. (2006). *Freedom versus Collectivism in Foreign Aid / Economic Freedom of the World: 2006 Annual Report*. Available at : <http://www.cato.org>. (Accessed 20 May 2016).
4. Burnside, C., Dollar, D. (2000). Aid, Policies and Growth. *The American Economic Review*, Vol. 90, No. 4. — P. 847–868
5. Radelet, S., Clemens M., Bhavnani R. (2005). Aid and Growth *Finance & Development*, no. 45/3, pp.16–20.
6. *Development Co-operation Report 2000–2016*. Available at : http://www.oecd-ilibrary.org/development/development-co-operation-report_20747721.
7. Selbervik, H., and Knut, N. (2006) *Nordic Exceptionalism in Development Assistance? Aid Policies and the Major Donors: The Nordic Countries*. Chr.Michelsen Institute, Bergen.

8. United Nations Development Programme. Human Development Reports. Available at : <http://hdr.undp.org/en/data>.

9. Шестой раз подряд Норвегия была названа самой процветающей страной в годовом рейтинге института LEGATUM [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://scandinews.fi/society/47-norvegiya-po-prezhnemu-samaya-proczvetayushhaya-strana-v-mire#>.

Shestoi raz podryad Norvegija byla nazvana samoy protsvetajushchej stranoi v godovom reytinge instituta LEGATUM [Six times running Norway was regsrded as the most prosperous country in the annual rating of LEGATUM Institute]. Available at : <https://scandinews.fi/society/47-norvegiya-po-prezhnemu-samaya-proczvetayushhaya-strana-v-mire#>.

10. Better life index. Available at : <http://www.oecdbetterlifeindex.org/ru/countries/norway-ru/>.

11. Norway Donor Profile. Available at : https://donortracker.org/sites/default/files/donor_pdfs/DonorTracker_profile_Norway_1.pdf.

12. Офіційний сайт Агентства з розвитку співробітництва Норвегії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.norad.no/en/front/countries/>.

Ofitsiyni sait Ahentstva z rozvytku spivrobitnytstva Norvehii [Official site of Norway cooperation development Agency]. Available at : <https://www.norad.no/en/front/countries>.

13. Офіційний сайт уряду Норвегії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.regjeringen.no>.

Ofitsiyni sait uriadu Norvehii [Official site of Norway government] Available at: <https://www.regjeringen.no>.

14. Brazil // Official Regjeringen website. Available at: <https://www.regjeringen.no/en/topics/climate-and-environment/climate/climate-and-forest-initiative/kos-innsikt/brazil-and-the-amazon-fund/id734166>.

15. Forest area (% of land area) // Official Data. WorldBank. — Available at : <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.FRST.ZS?locations=BR>.

16. DAC List of ODA Recipients. Effective for reporting on 2018, 2019 and 2020 flows. Available at : http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/DAC_List_ODA_Recipients2018to2020_flows_En.pdf.

17. U. S. Foreign Assistance Act of 1961. — Available at : <http://www.cfr.org/foreignaid/us-foreign-assistance-act-1961/p27046>.

18. Japan's International Cooperation: White Paper on Development Cooperation 2015. Available at : <http://www.mofa.go.jp/files/000168443.pdf>.

19. A World to Gain: A New Agenda for Aid, Trade and Investment 2013. Available at : <https://www.government.nl/binaries/government/documents/letters/2013/04/05/global-dividends-a-new-agenda-for-aid-trade-and-investment/a-world-to-gain-en.pdf>.

20. Letter to the House of Representatives presenting the spearheads of development cooperation policy. Available at : http://www.minbuza.nl/binaries/content/assets/minbuza/en/import/en/key_topics/development_cooperation/dutch_development_policy/parliamentary-letter-of-march-18-2011-presenting-the-new-focus-ofdevelopment-cooperation-policy.

Цель. Цель статьи заключается в исследовании состояния норвежской официальной помощи в целях развития развивающимся странам и определении направлений повышения ее эффективности.

Методы. В процессе исследования использованы общенаучные и специфические методы: методы анализа, синтеза, индукции, дедукции (для изучения политики Норвегии в сфере предоставления официальной помощи в целях развития), методы

економико-статистического и сравнительного анализа (для анализа предоставления Норвегией помощи развивающимся странам), абстрактно-логический метод (формулировка выводов).

Результаты. По результатам проведенного исследования обозначены особенности политики и тенденции предоставления Норвегией официальной помощи в целях развития развивающимся странам. Рассмотрена организационная структура по предоставлению помощи Норвегией. Определены приоритетные секторы, в которые Норвегия направляет помощь (образование, гуманитарная помощь, здоровье, развитие частного сектора, климат, окружающая среда, энергетика). Установлено, что приоритетными регионами в предоставлении помощи для Норвегии стали Африка и Азия. Определены ТОП-5 стран-реципиентов норвежской официальной помощи в целях развития. Разработана модель предоставления Норвегией официальной помощи развитию развивающимся странам. Предложены основные направления повышения эффективности помощи (разработка четких стратегий для принятия двусторонних решений в сфере предоставления официальной помощи в целях развития, уменьшение фрагментации помощи, сокращение объемов помощи, которая выделяется на финансирование развития стран с доходом ниже среднего, прекращение помощи странам с доходом выше среднего, увеличение объемов помощи наименее развитым странам и странам с низким доходом).

Ключевые слова: официальная помощь в целях развития, развивающиеся страны, страны-доноры, страны-реципиенты, страны-члены КСР ОЭСР.

Objective. The purpose of the article is to study the state of Norwegian official development assistance for developing countries and to identify ways of improving its effectiveness.

Methods. During the research, the general scientific and specific methods of cognition are used: methods of analysis, synthesis, induction, deduction (for studying Norwegian policy in the field of the official development assistance), methods of econometric, statistical and comparative analysis (for analysis of Norwegian assistance for developing countries), abstract-logical method (drawing conclusions).

Results. According to the results of the study, the features of the policy and trends of Norway's official development assistance for developing countries are identified. The organizational structure in providing Norway's aid is considered. Priority sectors in which Norway directs its aid are identified (education, humanitarian aid, health, private sector, development, climate, environment, energy). It is established that Africa and Asia are the priority regions in providing Norway's aid. The top 5 recipient countries of Norwegian official development assistance are identified. A model for providing Norway's official development assistance for developing countries is developed. The main areas of improving of the aid effectiveness are offered (development of clear strategies for making bilateral decisions in the field of official development assistance, reduction of aid fragmentation, reduction of aid to finance the development of countries with the below average income countries, termination of aid to countries with the above average income, increasing of aid to the least developed countries and other low-income countries).

Key words. official development assistance, developing countries, donor countries, recipient countries, DAC OECD members.

Надійшла до редакції 03.05.2018